

С. Абдултайрова,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Т. Коваль

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Державною національною програмою «Освіта (Україна ХХІ століття)» одним із пріоритетних напрямів реформування освіти визнано сімейне виховання. Адже саме в сім'ї закладаються основи формування особистості, вона є першоосновою духовного, економічного, соціального та культурного розвитку суспільства. Так, у ст. 59 Закону України «Про освіту» зазначається: «Виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості» та «...батьки і особи, які їх заміняють, зобов'язані: постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей; сприяти здобуттю дітьми освіти у закладах освіти або забезпечувати повноцінну домашню освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу...».

Сімейне виховання має великий вплив на самооцінку дитини, її положення в суспільстві та подальшому розвитку, як особистості. У наш час більшість дітей має гарні іграшки, навчання у престижних школах, багато друзів, але, на мою думку, усі б хотіли мати батьків, для яких важливо, що відчуває дитина, чому в неї немає настрою; батьків, які цікавляться стосунками своєї дитини з однолітками, чи ніхто не здійснює психологічного натиску на її дитину. Виходячи з цього можна зробити висновок, що багатьом діткам не вистачає уваги батьків, їх підтримки, захисту, почуття того, що їх люблять не за щось, а просто тому що вони є. Саме тому актуальність обраної теми є безперечною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Сім'я виступає домінуючим інститутом у формуванні особистості дитини. Позитивний вплив на дитину має та родина, у якій кожен член особистість, яку чують усі інші. Дитина має права та обов'язки, до її проблем ставляться з розумінням. В таких родинах і діти цінують батьків та прислухаються до їх порад, а у майбутньому намагаються наслідувати їх

прикладу.

Питаннями сімейного виховання цікавились такі педагоги-філософи, як давньогрецький мислитель Конфуцій, Песталоцці, Г. Сковорода, Я. Коменський, Ж. Руссо, О. Духнович. Питання діяльності інституту батьківства в оновленому українському суспільстві, сутності і закономірностей взаємодії батьків і дітей стали предметом наукових розвідок М. Алексеєва, Т. Алексеєнко, О. Доукіної, З. Зайцевої, К. Журби, О. Киричук, Т. Кочубей, Т. Кравченко, Л. Повалій, В. Постоного, О. Проскура, О. Савченко, О. Хромової, О. Ярошинської та ін.

Мета статті – проаналізувати та прослідкувати вплив стосунків між дітьми та батьками на особистісний розвиток дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. «Сім'я - це спільність рідних і близьких людей, зайнятих різноманітними видами діяльності і спілкування, які переважно спрямовані на вироблення суспільно необхідних цінностей. Як усякий колектив, сім'я може успішно функціонувати, розвиватися лише за наявності у її членів спільних інтересів, усвідомлюваних цілей» [8]. Перші уроки життя діти здобувають в сім'ї, де дитина засвоює такі загальнолюдські поняття, як добро і зло, правда і кривда, гарне і погане, корисне і шкідливе – тобто ті морально-етичні принципи на яких споконвіку ґрунтується педагогічний досвід народу. «Родина відіграє у вихованні дітей колосальну роль. У сім'ї відбувається формування характеру кожної людини, її особистісних рис і національної свідомості. Саме тут з молоком матері закладаються основи становлення особистості. Оптимальне досягнення реалізації навчальних і освітніх завдань початкової школи прийде через забезпечення гармонії родинно-шкільного виховання молодших школярів», - зазначав М.Стельмахович у своїй праці «Теорія і практика українського національного виховання» [5, с. 154].

Сім'я - одна з найперших форм об'єднання людей. Саме вона була, є і буде найголовнішим чинником формування і розвитку особистості дитини. Тому дуже важлива атмосфера, яка панує у родині. Сімейне виховання, як багатогранна фігура, в якій є багато сторін і яку можна розглядати по різному. Виховання дітей у сім'ї потребує від батьків глибоких знань і, що не менш важливо, врахування їхніх вікових особливостей. В кожній сім'ї існують різні способи підходу до дітей, різні методики впливу на них. Це повною мірою сприяє формуванню у дітей уміння міжособистісного спілкування, підготовки їх до життя.

Сьогодні батьки нерідко прагнуть дати дітям елітне виховання і віддають в спеціальні установи - дитячі садки, ліцеї і т. д. - на весь тиждень. Це не замінює дитині батьківську любов, сімейний затишок, тепло домашнього спілкування. Не важко передбачити результати такого виховання: егоїзм, душевна черствість, перекручена система цінностей, адже при ньому втрачається «нитка спорідненості» і родинного порозуміння. Діти і батьки в цій ситуації стають фактично чужими людьми, яких об'єднують лише спільні стіни, а не родинні почуття.

Сучасні батьки мало уваги надають підвищенню своєї педагогічної культури. Не можна не зважати й на те, що методи і засоби виховання, засвоєні батьками з власного дитинства, вже не спрацьовують. Неспроможність батьків налагодити контакти з дітьми, створити сприятливі умови для їх сімейного виховання, призводить до роз'єднання представників старшого і молодшого покоління, негативно позначаючись на формуванні та розвитку зростаючої особистості.

Контакти у системі “батьки-діти” ніколи не можуть виникнути самі собою, їх потрібно будувати з дитиною. «Коли йдеться про взаєморозуміння, емоційний контакт між дітьми й батьками, мається на увазі – діалог, взаємодія дитини й дорослого» [2, с. 4]. Батьки, які не виявляють позитивних емоцій у спілкуванні з дітьми, як правило, ускладнюють процес формування в молодших школярів гуманних почуттів, неправильно розуміють їх думки, почуття і поведінку, ускладнюють взаємини, створюють бар'єри в усіх сферах життєдіяльності дитини, погіршують всі складові здоров'я дитини. «Постійне тактовне придивляння, чуттєвість емоційного стану, внутрішній світ дитини, зміни, що відбуваються в неї, – все це створює основу для глибокого взаєморозуміння між дітьми й батьками в будь-якому віці» [1, с. 146].

Приведемо два приклади. Приклад перший: дитина повертається зі школи, її зустрічає мама чи тато, обнімають, посміхаються та запитують: "Як пройшов твій день? Ми за тобою сумували поки ти був у школі! Роздягайся будем обідати". Що ми бачимо в цьому випадку? Дитина приходить у дім, де панує доброзичлива атмосфера, її раді бачити, за нею сумували, батьки цікавляться її внутрішнім станом та настроєм. Ми можемо спостерігати, що на першому місці в батьків стоїть те, як їх дитина відчуває себе, а не як оцінку вона отримала у школі. Дитина з такої родини виросте повноцінною особистістю, з хорошою самооцінкою. Вона зможе співчувати іншим, допомогти та підтримати своїх

друзів та колег в майбутньому, буде знати як потрібно себе презентувати в залежності від ситуації, буде етичною та толерантною по відношенню до інших і, взагалі, буде прагнути бути хорошою людиною. В процесі виховання своїх власних дітей буде наслідувати приклад своїх батьків.

Приклад другий. Дитина так само приходить до дому, радісна підбігає до мами і каже: "Мамо! Мамо! Я отримав гарну оцінку, а ще, а ще ми малювали, дивись!" А у відповідь отримує: "Ага, молодець" і все. Настрій дитини, звичайно, псується, адже вона хотіла уваги, любові, позитивних емоцій, добрих слів від рідних людей, але не отримала нічого. Дитина з такої сім'ї з кожним разом буде почуватися все більш самотньою, відчувати себе непотрібною. З часом буде страждати її самооцінка і, як наслідок – несформована особистість з незакритими потребами. Тому дуже важливо спілкуватися з дітьми в родині, приділяти належну увагу їх вихованню та всебічному розвитку, щоб дитина знала, що вона потрібна та надзвичайно важлива у сім'ї. Адже все вище перелічене найбільше та найкраще проявляється у дрібницях спілкування, які відкладаються на все життя.

Сімейна педагогіка, ввібравши в себе найкращі надбання минулого та сучасного, залишається «однією з основних форм виховання дітей, що поєднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків з повсякденним впливом сімейного побуту, школи, соціального оточення» [4, с.78].

Надзвичайно влучно про силу сімейного виховання писав великий А.С. Макаренка: «Наші діти – це майбутні батьки і матері, вони теж будуть вихователями своїх дітей. Наші діти повинні вирости прекрасними громадянами, хорошими батьками і матерями. Але й це – не все: наші діти – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед усією країною. ...Батьки, насамперед ви повинні пам'ятати про велику важливість цієї справи, про вашу велику відповідальність за неї» [3, с. 255].

Керуючись стилем вихованням у власній сім'ї, хочу запропонувати власні висновки щодо відносин між батьками та дітьми:

- спілкуйтеся з дітьми, де б ви не були, спілкування має бути дружлюбне, в поважному тоні;
- будьте добрі з дитиною, але й одночасно непохитні в своїх висновках;
- демонструйте повагу у відповідь дитині;
- довіряйте дитині, коли вона це відчує, сама не захоче вас розчарувати;

- не порівнюйте свою дитину з її однолітками, це пригнічує дитину;
- у конфлікті дайте дитині висловити свою точку зору і разом прийдіть до спільної думки, як дорослі люди;
- спілкуйтеся зі своєю дитиною не як з малечею, а як з дорослою людиною, це буде стимулювати її до дорослого мислення;
- інколи просіть порад у дітей, це їм сподобається і вони, у відповідь, самі виявлять бажання просити їх у вас.

Дотримуючись цих порад, я впевнена, що у вас з дитиною буде зв'язок, який ніхто не зможе обірвати. І таким чином, непомітно, ви зможете позитивно впливати на особистісний розвиток ваших дітей.

Піклування про виховання дитини дає батькам відчуття повноти життя, особистого щастя і власної значущості. «Батьки як головні вихователі відповідають перед власною совістю, народом, державою за долю дітей, їх моральну зрілість, вихованість. Батьки несуть відповідальність за виховання дітей, за створення в сім'ї умов для повноцінного фізичного росту і розвитку дитини, формування її інтелектуальних здібностей, моральних якостей, організації життєдіяльності дитини. Народна мудрість стверджує: «Як батько ставиться до своїх дітей, так і діти ставляться до своїх батьків». У дітях батьки продовжують себе. Батьки повинні добре підготувати дітей до майбутнього життя, сприяти здійсненню певної мети, допомогти їм стати повноцінними щасливими людьми» [4, с. 354].

Висновки. Сім'я залишається головним соціальним інститутом, де формуються й розвиваються соціально значущі цінності й установки особистості, де відбувається соціалізація підростаючого покоління і тому, важливе значення мають ті сімейні умови, атмосфера, в яких росте і розвивається дитина молодшого шкільного віку.

Будь-яка сім'я може бути як благополучною так і неблагополучною, в залежності від взаємовідносин які побутують в сім'ї. Родина може бути бідною чи багатою, але щасливою буде дитина тільки в тій сім'ї, де її по-справжньому люблять.

Література

1. Азаров Ю.П. Семейная педагогика. – М.,1994. – 186 с.
2. Ладивір С. Секрети батьківської педагогіки. // Дошкільне виховання. – 2008. – №6. – С. 3 – 6.
3. Макаренко А.С. Книга для батьків. – К.: Рад. школа, 1978. – С. 255.

4. Родинно-сімейна енциклопедія / Авт. кол. В.М. Благінін, Н.І. Белкін та ін. / За заг. ред. Ф.С. Арвата та ін. – К.: Богдана, 1996. – 438 с.
5. Стельмахович М. Теорія і практика українського національного виховання. - Івано-Франківськ, 1996.
6. Фридман Л.М. Психология воспитания. Книга для всех кто любит детей. – М., 2007. – 203 с.
7. Филипчук Г. Знаете ли вы своего ребёнка? Книга для родителей – М.: Прогресс, 2007, – 400 с.
8. Чечет В. Педагогика семейного воспитания. – Минск, 1998.

І. Барановська,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
Ю. Якименко,
асистент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ

Постановка проблеми. Музика і людина ідуть пліч-о-пліч протягом усього історичного періоду існування та розвитку. Музика створює настрій, розраджує, навіює спогади, спонукає до роздумів і творчості, приносить насолоду, наближує до гармонії та краси. Пригадаймо німецьких романтиків, які вірили, що мистецтво, зокрема музика – це чарівний засіб, здатний перетворити сірий, понурий світ на світ магії, таїни та краси, повернути людині її зв'язок з природою та Богом.

Однак, проблема виховання особистості засобами музики викликана не стільки глибоким психологічним впливом та високою естетичною цінністю музики, але й її величезним світоглядно-філософським та педагогічним потенціалом.

Аналіз попередніх досліджень. Огляд спеціальної наукової літератури показав, що проблема розвитку музикальності, музичних здібностей дітей